

Volvo och rättssamhället

Sverige brukar beskrivas som ett rättssamhälle. Detta innebär att det finns en viss uppsättning regler, lagar, som klart definierar de rättigheter och skyldigheter som gäller i det svenska samhället. Ekonomer anser att dessa regler har tillkommit för att reducera transaktions- och kontraktskostnader, dvs sådana kostnader som hör ihop med att definiera äganderätter, övervaka rättigheter och skyldigheter, att bestämma och genomföra sanktioner och minska osäkerhet kring tolkningen av olika kontrakt. Det finns starka samhällsekonomiska skäl att främja tillkomsten av ett klart regelsystem. En marknadsfunktionssätt är beroende av hur det regelsystem, som reglerar marknaden, fungerar och av hur övertygade köpare och säljare på marknaden är att alla parter verkligen följer spelreglerna i dag och i framtiden. Detta är en ofta försummad aspekt i den ekonomisk-politiska debatten.

Det regelsystem som gäller för aktiemarknaden finns i aktiebolagslagen. Denna anger bland annat de rättigheter som är knutna till aktien. Aktien kan betraktas som en typ av kontrakt med vissa speciella rättigheter som erhålles när man köper en aktie. De befintliga aktieägarna är bland annat skyddade från den kapitalförlust som skulle uppstå om nya aktier emitterades till någon köpare till ett pris under marknadspriset. Vidare framgår av aktiebolagslagen att aktieägarna beslutar vid bolags-

stämman med utgångspunkt från existerande lagar om bland annat företags utdelning, nyemissioner och verksamhet. Som en ytterligare förstärkning av skyddet för aktieägarna säger lagen att beslut om ändringar i bolagsordningen kräver kvalificerad majoritet. Missnöjda aktieägare kan dessutom ta upp ett bolagsstämmobeslut i domstol.

Centrala rättsregler i de kontrakt som aktieägarna en gång ingick, när de köpte sina Volvoaktier, hotade att sättas ur spel som en följd av det planerade samarbetet mellan Volvo och den norska staten. När olika aktieägargrupper sade sig vilja rösta nej till avtalet, beskrevs detta som en handling som gick emot de önskemål som de anställda, "löntagarna" och "folkviljan", såsom den uttryckts av två nordiska regeringar, står för.

Den kontraktsstruktur och de spelregler, som funnits på den svenska aktiemarknaden och som varit en av grundstenarna för denna marknad, har allvarligt ifrågasatts av en företagsledning som genom spel och förhandlingar med politiker och fack mer eller mindre sökt införa en helt ny typ av institutionella arrangemang vars konsekvenser ingen klart kan förutse. Det kan tyckas som ödets ironi att ledningen för Sveriges största privata aktiebolag så energiskt har gått in för att öka osäkerheten om aktiekontraktets innehåll och rättigheter.

Lars Jonung